

2. Ушкаренко В.О., Морозов В.В., Вожегова Р.А. Землі Інгулецької зрошувальної системи: стан та ефективне використання. Монографія. Київ. Аграрна наука. 2010. – 528с.
3. Дисперсійний і кореляційний аналіз результатів польових дослідів: монографія/ [Ушкаренко В.О., Нікіщенко В.Л, Голобородько С.П., Коковіхін С.В.]. – Херсон: Айлант, 2009. – 372 с.: іл.
4. Дементьєва О.І. Залежність водоспоживання кукурудзи гібридів різних груп стиглості залежно від якості поливної води / О.І. Дементьєва // Таврійський науковий вісник. – 2016. – Вип. 95. – С. 52–57.
5. Якість природної води для зрошення. Екологічні критерії: ВНД 33-5.5-02-97 –Харків.: Державний комітет України по водному господарству, 1998. – 15с.
6. Якість природної води для зрошення. Агрономічні критерії : ДСТУ 2730-94. - [Чинний від 1995-07-01]. – К.: Держстандарт України, 1994. – 21 с.

ІМПЕРСЬКІ ТРАДИЦІЇ АДМІНІСТРУВАННЯ – ЗАГРОЗА ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Демченко В.М.

Херсонський національний технічний університет, к. філол. н., доцент,
доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування

Принцип «Незнання історії не зменшує відповідальності» має бути в основі світогляду сучасного українського управлінця, оскільки традиції російського державного управління, яким була підлегла й Україна в межах двох імперій упродовж трьох з половиною століть, виявляють свої рудименти й сьогодні. Формувався генетичний набір, базований на колоніальній підлеглих та східній орієнтації – на відміну від європейської, що була українцям близькою в князівський період і в часи розквіту Запорозької Січі.

Чимало тих колоніальних управлінських традицій сьогодні гальмують розвиток власної української державності, і навіть опосередковано – з боку сучасної Росії, де вони ще більше розвиваються – становлять загрозу для України. Так, визначальна риса імперії – прагнення зайняти весь доступний їй довколишній простір – реалізується навіть сьогодні, і зокрема на території України, що в умовах сучасної демократичної цивілізації є нонсенсом. Проте для імперії – це засіб її виживання.

Українські публіцисти ще в часи імперії відважно намагалися сигналізувати українському суспільству про небезпеку російських традицій державотворення (напр., П. Штепа, Д. Донцов, М. Хвильовий). З 90-х років, коли Україна потребує вже чітких орієнтирів власного державницького розвитку, такі сигнали є частішими (напр., І. Дзюба, Л. Масенко, Г. Могильницька), отримуючи ще й історичну аргументацію з архівів, які поступово стають доступнішими. Уважаємо, що до архівних джерел варто долучити й думки російських відомих діячів – представників передової думки.

Ми раніше вже аналізували представлені російським письменником Борисом Акуніним (Гр. Чхартишвілі) риси «ординської» державності через призму сучасних реалій державотворення [напр., 1]. Наразі варто проаналізувати розвиток цих рис Петром I, що описується в циклі історичних праць «История Российского государства» [2].

Ординські (чингісханівські) принципи управління – жорстка централізація влади, усі піддані вважаються державними службовцями, держава декларується як найвища цінність, особа самодержця не підлягає будь-якій критиці, усі закони умовні (обов'язкові лише для населення, а не для верховної влади) – найбільше були реалізовані Петром I. Радянська та пострадянська російська історія трактує цього правителя – прямого послідовника Чингісхана – виключно в позитивному сенсі «відкривача вікна в Європу», проте військовий характер цього статусу затіняється реформаторством. Якими ж були результати тих петровських реформ, і яку вони становлять небезпеку для сучасної України?

Самодержавство було відновлено Петром I у межах ще правління Івана Грозного, і ця влада не могла бути зменшена ні Патріархією, ні Думою, ні будь-якими народними зібраннями. Навіть найбільш заможні соціальні стани було жорстко прив'язано до виконання державних повинностей. При тому закони лише регламентували систему повинностей і заборон, а не виконували правозахисну функцію.

Цар став імператором, церква перетворилася на департамент держави, а тому Петро I фактично став ще й головою церкви (синоду). Цей цезаропапізм сьогодні становить для України найбільшу небезпеку, оскільки російська церква стрімко втрачає тут не лише свій авторитет, але й паству, а це безпосередньо є поразкою імперії. Звичайно, потужна воєнна держава поразку сприймає надто болісно, а її правитель – як особисту, що може викликати його непередбачувану реакцію.

В умовах інформаційної війни, коли агресор серед усіх засобів залучає й такий, як компрометація місцевої влади, настає момент, коли більш несвідоме населення («пересічні громадяни») жадають від правителя наведення порядку. Саме тому ті прості (несвідомі політично) люди поважають авторитарного лідера, уважаючи рятівником (Сталін), батьком (Лукашенко), мудрим (Ден Сяопін) тощо – і це незважаючи на численні жертвоприношення для досягнення тих їх прагнень.

Борис Акунін доводить марність величезних утрат від реформ Петра I – як матеріальних і екологічних (варварське вирубування вікового лісу верхнього Дону, побудова з нього непотрібного воронезького флоту), людських (сотні тисяч загиблих людей на суднобудівних верфях, під час побудови каналів, столиці, невдалих військових операцій), фінансових (марне витрачання грошей, зібраних через незмірні податки, відібраних у церков і монастирів та ін.), так і духовних (система доносів, репресій, безжальне ставлення монарха навіть до своїх рідних – сестри, сина, дружини) [1].

Таким чином, для сучасної України, по-перше, деякі управлінські риси залишаються у спадок від імперії (зокрема централізована командна система), а

по-друге – сама Росія як прямий спадкоємець тієї імперії становить безпосередню загрозу в усьому комплексі історичних відносин – культурних, економічних, релігійних, інформаційних та ін. Кожен українець має це розуміти та нівелювати в собі ті негативні риси, а публічний управлінець мусить це знати сам і пояснювати пересічним громадянам, аргументуючи історичними фактами. Лише тоді, коли переважна більшість населення країни переймається розвитком власної незалежної держави, усвідомлюючи небезпеку імперських традицій, формується демократична держава.

Список літератури:

1. Демченко В. М. «Ординська» генеза постімперського державного управління (на матеріалі роману Б. Акуніна «Щаслива Росія») [Електронний ресурс] / В.М. Демченко // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування : електр. зб. наук. пр. Херсонського національного технічного університету. – 2018. – № 1. – Режим доступу : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>

2. Акунин Б. Азиатская европеизация. История Российского государства. Царь Петр Алексеевич / Акунин Борис [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://re.mybook.ru/author/boris-akunin/aziatskaya-evropeizaciya-istoriya-rossijskogo-gosu/>